

Anders Wallner
sekreterare
040-675 31 30
anders.wallner@skane.se

YTTRANDE

Datum 2015-04-09
Dnr

1 (5)

Till

Regionstyrelsen

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Yttrande avseende omskärelse av pojkar

Bakgrund

Regionstyrelsen har till Etiska rådet hänvisat aktuellt ärende avseende omskärelse av pojkar. Situationen är den att Region Skåne har ett avtal med privat vårdgivare om omskärelse av 400 barn per år. Detta avtal går ut under innevarande år och det planeras för ny upphandling. Vad gäller omskärelse så görs inte detta i alla landsting och regioner, och bland dem som utför omskärelse finns även en ekonomisk olikhet så till vida att några endast tar ut patientavgift och andra tar ut hela avgiften från patienten. Regionstyrelsen vill ha frågan belyst ur ett etiskt perspektiv och önskar ett svar på frågan om denna åtgärd bör eller ska erbjudas och utföras av Region Skåne och om tjänsten i så fall ska subventioneras.

Lagen (2001:499) om omskärelse av pojkar

Lagen om omskärelse av pojkar omfattar sådan omskärelse som inte anses utgöra hälso- och sjukvård i den mening som avses i 1 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), och lagen skall tillämpas vid omskärelse av pojkar upp till 18 års ålder.

Lagen säger bland annat:

– att omskärelse får utföras på begäran av eller efter medgivande av pojkens vårdnadshavare och efter det att vårdnadshavaren har informerats om vad ingreppet innebär. Står pojken under vårdnad av två vårdnadshavare skall vad som nu sagts gälla båda. Den som skall utföra ingreppet svarar själv för att informationen ges eller att den ges av en medicinskt kunnig person.

– att information skall ges också till pojken, om han har uppnått den ålder och mognad som krävs för att förstå informationen, och att pojkens inställning till ingreppet så långt det är möjligt skall klarläggas. Ett ingrepp får inte utföras mot en pojkes vilja.

– att ingreppet skall utföras med smärtlindring och av legitimerad läkare eller av den som har särskilt tillstånd att utföra omskärelse av pojkar, samt att annan person än legitimerad läkare inte får utföra omskärelse på pojkar som är äldre än två månader.

Syftet med att ingreppet sker i den offentligt finansierade hälso- och sjukvårdens regi är att förebygga att omskärelse görs på ett sätt som inte är förenligt med barnets bästa.

Statens medicinsk-etiska råds senaste yttrande i ärendet

Statens medicinsk-etiska råd (Smer) har vid flera tillfällen tagit upp frågan om omskärelse av pojkar, senast i ett yttrande från 2000 (Ds 2000:5).

Smer anser att omskärelse av pojkar utan medicinsk indikation bör tillåtas under vissa förutsättningar. En av dessa förutsättningar är att ingreppet utförs av behörig hälso- och sjukvårdspersonal. Vidare understryker Smer vikten av att informerat samtycke inhämtas från båda vårdnadshavarna.

Vidare framhöll rådet vikten av fortsatt samhällsdialog om möjligheten till förändringar beträffande rådets invändningar avseende kränkning av barnets integritet, smärta och komplikationsrisker.

Svenska läkaresällskapet, Delegationen för medicinsk etiks uttalande i frågan

25 februari 2010 uttalar sig Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik i frågan om omskärelse av pojkar. Efter en genomgång av bakgrunden till frågan bedömer Delegationen för medicinsk etik att det är etiskt tveklaktigt att på icke medicinska grunder utföra omskärelse på ett barn som inte själv har haft möjlighet att delta i beslutet.

Delegationen för medicinsk etik säger även att grundläggande värden som respekt för barnets rätt till integritet och självbestämmande är svårförenliga med beslut om icke-medicinskt motiverad omskärelse av pojkar och att denna typ av ingrepp är problematiska även i ljuset av FN:s konvention om barnets rättigheter. Det finns, säger Delegationen för medicinsk etik, därför skäl att avvakta med ett sådant ingrepp till dess att barnet självt kan samtycka till åtgärden.

Uttalande från de nordiska barnombudsmännen

I september 2013 ställde sig de nordiska barnombudsmännen och barnmedicinska experter bakom ett gemensamt uttalande om omskärelse av pojkar. Man säger att omskärelse utan medicinsk grund som utförs utan att personen har samtyckt bryter mot grundläggande medicinsk-etiska principer. Man understryker vidare att ingreppet är i strid med artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter. Barnombudsmännen ber de nordiska regeringarna att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att pojkar själva får bestämma om de vill eller inte vill omskäras.

Region Skånes etiska råds bedömning

Region Skånes etiska råd anser sammantaget att inställningen till frågan om huruvida omskärelse av pojkar bör erbjudas eller finansieras på icke-medicinska grunder av den offentliga hälso- och sjukvården avgörs av i vad mån man ska betrakta frågan endast från ett medicinskt och barnrättsligt perspektiv *eller* om man även bör innefatta sociala/kulturella hänsyn i bedömningen. Rådet är enigt i uppfattningen att ur medicinsk synpunkt och med hänsyn till intentionerna i FN:s barnkonvention finns anledning förorda att eventuell omskärelse av pojkar på icke-medicinska grunder i möjligaste mån senareläggs tills dess att den välinformerade pojken eller mannen själv kan ta ställning i frågan. I nödfall då föräldrar insisterar på att deras vecka gamla barn ska omskäras kan det med avseende på risken med alternativet (köksbordskirurgi) erbjudas inom sjukvården. För det fall som även sociala/kulturella hänsyn ska tas vid bedömningen anser rådet att det finns anledning att erbjuda och finansiera omskärelse även till små barn. Det etiska rådet är oenigt i vilken utsträckning som bedömningen enbart ska grundas på medicinska skäl eller även innefatta sociala/kulturella hänsyn.

Rådet har följande argument för detta ställningstagande:

1. Enligt FN:s barnkonvention skall vid alla åtgärder som rör barn barnets bästa komma i främsta rummet. Omskärelse tycks stå i strid med andemeningen i konventionen. I konventionen slås fast att barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till dess ålder och mognad och att konventionsstaterna har skyldighet att se till att barnet bereds möjlighet att komma till tals. Vidare skall konventionsstaterna vidta alla lämpliga lagstiftningsmässiga, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård. Och staterna skall vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa.

Regeringen har förklarat att FN:s barnkonvention kommer att bli svensk lag. (Enligt tilläggsdirektiv till Barnarätighetsutredningen S 2013:08 i februari 2015, Dir 2015:17, ska utredningen lämna förslag till en lag om inkorporering av barnkonventionen.) För det fall som konventionen ska bli svensk lag är det väsentligt att hälso- och sjukvårdens reglering och praktik är i överensstämmelse med konventionens principer och artiklar, inte minst för att undvika snara förändringar efter en inkorporering av konventionen

2. Ingrepp som inte görs av medicinska skäl bör endast i undantagsfall utföras av hälso- och sjukvården och de ingår inte heller i landstingens obligatoriska åtaganden. Omskärelse av pojkar är ett sådant ingrepp.

Vårdens uppgift är primärt att bota, förebygga och lindra. Omskärelse handlar varken om bot eller lindring. Det har debatterats i vad mån detta ingrepp har ett förebyggande värde vad gäller STD och speciellt HIV. Oavsett om omskärelse har eller inte har ett sådant värde är detta inte syftet med ingreppet. För hade det varit så att det vetenskapligt kunde fastläsas att ingreppet har ett förebyggande värde borde omskärelse erbjudas alla pojkar, oavsett trosuppfattning.

3. Den 1 januari 2015 trädde en ny patientlag i kraft (2014:821) med syfte att inom hälso- och sjukvårdsverksamheten stärka och tydliggöra patientens ställning samt att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet. Lagen säger att när det gäller barn skall barnets inställning till den aktuella vården eller behandlingen så långt som möjligt klarläggas och barnets inställning skall tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Rådet anser att det är viktigt att en sådan kartläggning sker. Rådet anser att om man verkligen vill stärka barnets delaktighet, integritet och självständighet bör beslut om omskärelse tas först när pojken nått en ålder då han själv kan ta ett välinformerat, självständigt och välgenomtänkt beslut i frågan.

4. Omskärelsen medför vissa risker. Komplikationer som ärrbildningar och blödningar kan uppstå. Omskärelse är förenat med smärta och ingreppet görs därför i lokalbedövning eller i anestesi. Det finns alltid en risk med smärtlindring (lokalbedövning) att den är otillräcklig.

5. Om den offentliga hälso- och sjukvården inte erbjuder omskärelse för små pojkar finns det en risk att sådana ingrepp inte sker på betryggande sätt (s.k. köksbordskirurgi). Med andra ord kan det vara ett bättre alternativ att omskära pojkar i sjukvårdens regi än att utsätta dem för risken att allvarligt skadas när omskärelsen sker under icke optimala förhållanden. Det ska emellertid påpekas att oavsett hälso- och sjukvårdens erbjudande om denna tjänst blir redan idag många pojkar omskurna i andra

former. Oavsett om den landstingskommunala hälso- och sjukvården tillhandahåller omskärelse för små barn vill etiska rådet framhålla vikten av att vården bör ha till uppgift att informera alla vårdnadshavare om de risker som omskärelse innebär och samtidigt aktivt arbeta för en attitydförändring.

6. I Sverige är religionsfrihet en av de grundläggande rättigheterna och återfinns i Regeringsformens kapitel om grundläggande fri- och rättigheter. "Varje medborgare är gentemot det allmänna försäkrad ... frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion." Men religionsfrihetens ramar begränsas av andra mänskliga rättigheter. När det gäller omskärelse av pojkar har vi ett fall då olika religioner ser olika på frågan. Frågan är viktig för judendom och islam, men däremot en icke-fråga för andra religioner.

7. Det finns anledning att se frågan om omskärelse av pojkar också i ett större samhällsperspektiv, där även sociala, kulturella och psykologiska perspektiv vägs in. Med en sådan ingång kan det framstå som en orimlig ståndpunkt att Region Skåne ska använda enbart medicinska argument i denna fråga under en tid av en lokal och nationell antihumanistisk och intolerant samhällsutveckling. Det handlar inte minst om minoritetsgruppers känsla eller brist på känsla av tillhörighet i ett majoritetssamhälle samt religiös och kulturell identitet och samhörighet. Att främlingsfientlighet, rasism och intolerans mot oliktänkande tycks bita sig fast i samhället gör att det finns argument att även fortsättningsvis erbjuda omskärelse av pojkar i enlighet med Lagen 2001:499 och som en subventionerad tjänst. Som påtalats ovan är det etiska rådet oenigt i frågan om vilken vikt som detta argument ska ha i frågan.

För rådet

Nils-Eric Sahlin
Ordförande